

Петриченко О. П.,

аспірант кафедри державно-правових і гуманітарних наук

Навчально-наукового гуманітарного інституту

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ІНТЕГРАЦІЇ РИНКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ УКРАЇНИ ДО ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРОСТОРУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Сучасний етап розвитку енергетичного сектору України характеризується процесами докорінного реформування, зумовленими як внутрішніми змінами, так і зовнішньополітичним курсом, спрямованим на європейську інтеграцію. Особливого значення в цьому контексті набуває функціонування ринку природного газу, який є ключовим елементом енергетичної безпеки та економічної стабільності країни. Інтеграція України до енергетичного простору Європейського Союзу (далі – ЄС) передбачає адаптацію національного законодавства до *acquis* ЄС, зокрема імплементацію положень Третього енергетичного пакета та інших актів ЄС.

З огляду на зазначене, дослідження адміністративно-правових механізмів інтеграції ринку природного газу України до європейського енергетичного простору є актуальним та має важливе теоретичне і практичне значення в умовах сучасних євроінтеграційних процесів.

Досліджуючи адміністративно-правові аспекти проблеми інтеграції ринку природного газу України до енергетичного простору ЄС, варто погодитися з науковцями, які наголошують на тому, що за останні роки в Україні сформовано основи енергоринку з інституційною архітектурою, наближеною до європейської, зокрема, запроваджено ринкові механізми торгівлі електроенергією і газом, ліквідовано історичні монополії та створено правові умови для діяльності нових учасників – незалежних постачальників і трейдерів. Водночас, як справедливо зазначають вчені, ринок ще не досяг повної зрілості: зберігаються рудименти адміністративного втручання (цінові обмеження, перехресне субсидіювання), висока концентрація власності та проблеми фінансової збалансованості [1, с. 20].

Погоджуючись з науковцем, доцільно врахувати еволюцію правового регулювання енергетичних відносин у межах ЄС після прийняття Третього енергетичного пакета ЄС [2]. Подальший розвиток енергетичного законодавства ЄС пов'язаний із формуванням нового комплексу нормативно-правових актів, які у науковій доктрині умовно

визначаються як наступний етап лібералізації та трансформації енергетичних ринків. Йдеться, зокрема, про Пакет «Чиста енергія» (Clean Energy Package) [3], а також зміни до газового законодавства ЄС, зокрема Директива (ЄС) 2019/692 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року про внесення змін до Директиви 2009/73/ЄС щодо спільних правил внутрішнього ринку природного газу (Directive (EU) 2019/692) [4], і подальші ініціативи, спрямовані на декарбонізацію енергетичного сектору, включаючи документ під назвою «Ринок водню та декарбонізованого газу» (Hydrogen and Gas Market Package) [5].

Зазначені акти суттєво розширюють підходи, закладені у Третьюму енергетичному пакеті, і формують нову модель правового регулювання, орієнтовану не лише на забезпечення конкуренції та лібералізації ринку, але й на досягнення цілей сталого розвитку, енергетичної безпеки та зменшення вуглецевих викидів. На відміну від попереднього етапу, у центрі правового регулювання опиняються питання інтеграції відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності, а також поступової трансформації ролі природного газу у структурі енергоспоживання.

Зокрема, положення Clean Energy Package [3] спрямовані на формування єдиного енергетичного ринку, посилення прав споживачів, підвищення прозорості функціонування ринку та запровадження механізмів державного і наднаціонального контролю. Водночас Directive (EU) 2019/692 [4] поширює дію основних принципів внутрішнього ринку природного газу на транскордонну інфраструктуру, що має важливе значення для України як транзитної держави. Подальший розвиток отримали положення щодо доступу третіх сторін, тарифного регулювання та забезпечення незалежності операторів газотранспортних систем.

Особливого значення набувають ініціативи, пов'язані з формуванням ринку відновлюваних газів, зокрема водню, що закріплені у документі під назвою «Ринок водню та декарбонізованого газу» (Hydrogen and Gas Market Package). Ці положення передбачають створення нових правових механізмів регулювання обігу альтернативних газів, розвиток відповідної інфраструктури та поступове скорочення використання вичерпного природного газу [5]. Таким чином, правове регулювання газового ринку ЄС трансформується у напрямі забезпечення кліматичної нейтральності та екологічної безпеки.

Оцінюючи стан імплементації зазначених положень в Україні, слід констатувати, що національне законодавство, зокрема Закон України «Про ринок природного газу» [6], переважно відповідає вимогам Третього енергетичного пакета [2]. Україна виконала ключові зобов'язання щодо відокремлення діяльності з транспортування природного газу, забезпечення доступу третіх сторін до інфраструктури та створення інституційних засад функціонування ринку. Значну роль у цьому

процесі відіграє участь у Енергетичне Співтовариство, що забезпечує координацію та контроль за виконанням міжнародних зобов'язань.

Водночас імплементація новітніх положень енергетичного законодавства ЄС, пов'язаних із декарбонізацією та розвитком альтернативних енергетичних ресурсів, перебуває на початковому етапі. Зокрема, у правовому полі України лише формуються засади функціонування ринку біометану та інших відновлюваних газів, відсутнє комплексне регулювання обігу водню, а також не створено належної інфраструктури для їх транспортування та зберігання. Крім того, недостатньо розвиненими залишаються механізми інтеграції національного ринку до відповідних сегментів європейського енергетичного ринку.

Серед основних проблем, що перешкоджають повноцінній імплементації європейських норм, слід виокремити недостатній рівень розвитку конкурентного середовища, обмежену ліквідність ринку природного газу, нестабільність нормативно-правового регулювання, а також недостатню інституційну спроможність органів державної влади. Діяльність Національної комісії з регулювання енергетики і комунальних послуг (НКРЕКП) потребує подальшого вдосконалення у частині забезпечення її незалежності та ефективності здійснення державного регулювання [7]. Окремим фактором негативного впливу є наслідки збройної агресії, що ускладнюють функціонування енергетичної інфраструктури та обмежують можливості залучення інвестицій.

З метою подальшої інтеграції ринку природного газу України до європейського енергетичного простору необхідно здійснити системне оновлення законодавства з урахуванням новітніх актів ЄС. Передусім це стосується адаптації правового регулювання до вимог, пов'язаних із розвитком ринку відновлюваних газів, запровадженням механізмів декарбонізації та підвищенням енергоефективності. Не менш важливим є вдосконалення адміністративно-правових механізмів державного регулювання, зокрема шляхом підвищення прозорості діяльності суб'єктів ринку, забезпечення стабільності нормативно-правової бази та посилення контролю за дотриманням законодавства. Необхідним є також розвиток інфраструктури, модернізація газотранспортної системи та створення умов для функціонування конкурентного ринку, що відповідає європейським стандартам.

Таким чином, подальший розвиток адміністративно-правового забезпечення функціонування ринку природного газу України має здійснюватися з урахуванням не лише положень Третього енергетичного пакету ЄС, але й новітніх тенденцій розвитку енергетичного законодавства ЄС, що передбачає поступовий перехід до моделі правового регулювання, орієнтованої на забезпечення сталого розвитку, енергетичної безпеки та інтеграції до єдиного енергетичного ринку ЄС.

Список використаних джерел:

1. Кошовий Б.-П. О. Механізми функціонування та розвитку ринку енергоресурсів України. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. 25 с. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18769311>.
2. Третій енергетичний пакет ЄС : Директива 2009/73/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 13 липня 2009 року про загальні правила внутрішнього ринку природного газу. *Офіційний журнал Європейського Союзу*. 2009. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0001:0014:EN:PDF>.
3. Clean Energy Package : Clean energy for all Europeans package. Brussels. 2019. URL: <https://www.acer.europa.eu/electricity/about-electricity/clean-energy-package>.
4. Directive (EU) 2019/692 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 amending Directive 2009/73/EC. Official Journal of the European Union. 2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/692/oj/eng>.
5. Hydrogen and Gas Market Package : Hydrogen and decarbonised gas market package. Brussels. 2021. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/hydrogen-and-decarbonised-gas-market_en.
6. При ринок природного газу : Закон України від 09.04.2015 № 329-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19#n821>.
7. НКРЕКП : *Офіційний вебсайт*. URL: <https://www.nerc.gov.ua>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-621-1-27>

Романюк Ю. М.,

аспірант

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ВИДИ ПРОФЕСІЙНИХ УЧАСНИКІВ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На фондовому ринку, який відповідно до законодавства України є складовою частиною ринку капіталу, організація торгівлі біржовими інструментами здійснюється за обов'язкового залучення професійних учасників.

Згідно з положенням ст.4 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» професійними учасниками ринків капіталу визнаються юридичні особи, що функціонують в організаційно-правовій формі акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю